

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра спеціальної освіти

Затверджено
на засіданні кафедри спеціальної освіти
факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету
імені Івана Франка (протокол №1 від 29.08.2023)

Завідувач кафедри проф. Островська К.О.

**Силабус з нормативної дисципліни «Конфліктологія», що викладається в межах ОПШ
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Львів 2023 р.

**Силабус дисципліни
КОНФЛІКТОЛОГІЯ
2023-2024 навчальний
рік**

Назва дисципліни	Конфліктологія
Адреса викладання дисципліни	м. Львів, вул. Туган-Барановського, 7
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Факультет педагогічної освіти, кафедра спеціальної освіти
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	01 Освіта / Педагогіка 016 Спеціальна освіта
Викладач (-і)	Семенів Наталія Миронівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти
Контактна інформація викладача	ел. пошта: natalia.semeniv@lnu.edu.ua +380985146700
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Консультації в день проведення лекційних/практичних занять (за попередньою домовленістю). Передбачені онлайн консультації в Zoom. Для погодження часу онлайн консультацій слід надіслати запит на електронну пошту викладача
Сторінка курсу	https://pedagogy.lnu.edu.ua/course/konfliktolohiia-2

<p>Інформація про дисципліну</p>	<p>Дисципліна «Конфліктологія» є вибірковою дисципліною зі спеціальності 01 Освіта/Педагогіка, 016 Спеціальна освіта для освітньої програми, яка викладається у VI семестрах в обсязі 7 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).</p>
<p>Коротка анотація дисципліни</p>	<p>Курс «Конфліктологія» призначено для бакалаврів третього року денної форми навчання. У межах вивчення цього курсу формується професійна конфліктологічна компетентність, слухачі набувають достатній рівень конфліктологічної культури для конструктивної соціальної та професійної взаємодії, зокрема у контексті соціальної діяльності, прагматичного аналізу, конструктивного вирішення та попередження конфліктів у соціальних та професійних практиках.</p>
<p>Мета та завдання дисципліни</p>	<p>Мета дисципліни - формування у студентів системи компетенцій на основі оволодіння теоретичними знаннями і практичними навичками по суті управління конфліктами, забезпечити знаннями основ безконфліктної взаємодії; навчити управляти конфліктами і поведінкою людей в конфліктних ситуаціях; підготувати фахівців, які володіють методами гуманістичного управління, який забезпечує професійну та соціальну діяльність без конфліктів.</p> <p>Завдання дисципліни:</p> <ul style="list-style-type: none"> • засвоїти закономірності формування, чинники та механізми розвитку конфліктності особистості; • оволодіти знаннями щодо основних науково-психологічних типологій психологічних конфліктів; • розвинути здатність свідомо і соціально відповідально діяти на основі етичних принципів; • аналізувати і вирішувати завдання виявляти і конструктивно вирішувати конфлікти в соціальному середовищі. • сформувати здатність розробляти адекватні заходи щодо усунення негативних і стимулювання позитивних психічних явищ психології конфлікту, пов'язаних з розвитком, поведінкою, кризами, конкурентоспроможністю, деформацією, професійним і життєвим вигоранням особистості в різні періоди життя.

<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Берлач А.І., Кондрюкова В.В. Конфліктологія: навчальний посібник для дистанційного навчання. Київ: Університет «Україна», 2007. 203 с 2. Ващенко І.В. та ін. Загальна конфліктологія: Підручник.– Харків: Оригінал, 2001. – 384с. 3. Гірник А., БоброА. Конфлікти. - К., "Основи", 2003. 4. ДенисенкоІ. Д. Конфлікт та спілкування: теорія і практика створення позитивного іміджусучасного педагога : навч. посібн. /І. Д. Денисенко, І. О. Ковальова.–Х. : Константа, 2001.–100 с. 5. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління. - К., 2005 6. Конфліктологія : підручник для студ. вищ. навч. закл. / за ред. проф. Л. М. Герасіної та М. І.Панова. – Х. : Право, 2002. – 256 с. 7. Конфліктологія: Підручн. Для студентів вищих навч. закладів / За ред. М.М. Герасіної, М.І. Попова. - Харків: Право, 2002. 8. Нагаєв В. М. Конфліктологія: курс лекцій (модульний варіант) : навчальний посібник / В. М.Нагаєв. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 198 с. 9. Яремчук С.С. Сучасні теорії в конфліктології: навч. посіб. Чернівці: Рута, 2008. 72 с. 10. Яхно Т.П., Куревіна І.О. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посібн. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 175 с.
<p>Обсяг курсу</p>	<p>96 години аудиторних занять. З них 48 годин лекцій, 48 годин практичних занять (для студентів денної форми навчання)</p>

<p>Компетентності та програмні результати навчання (за освітньою програмою)</p>	<p>Загальні компетентності ЗК-1.2. Морально-етична компетентність. Здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики (професійної етики вчителя початкової школи), (знання основних моральних норм, етичних та етикетних правил; досвід дотримання набутих моральних норм, етичних та етикетних правил у власній повсякденній і професійній діяльності).</p> <p>Програмні результати навчання (за освітньою програмою) ПРН1. Знання про теоретичні аспекти особливостей розвитку і освіти людини, яка має обмежені можливості життєдіяльності, особливостей становлення і соціалізації її як особистості</p>
<p>Ключові слова</p>	<p>Конфлікт, конфліктологічна компетентність, конфліктна компетентність, структура конфліктологічної компетентності, компоненти конфліктологічної компетентності, переконання, динаміка конфлікту, Загальна характеристика конфлікту, характеристика міжособистісних конфліктів, конфліктогенність.</p>
<p>Формат курсу</p>	<p>Очний</p>
<p>теми</p>	<p>ДОДАТОК (схема курсу)</p>
<p>Підсумковий контроль, форма</p>	<p>залік</p>
<p>Пререквізити</p>	<p>Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін «Основи психології», «Вступ до спеціальності», «Вікова психологія».</p>
<p>Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу</p>	<p>При викладанні навчальної дисципліни використовуються різноманітні методи та техніки - як традиційні, так і сучасні (особистісно-орієнтовані, інформаційно-комунікаційні тощо). При цьому навчання є студенто-центричним та здійснюється через залучення до активної практичної діяльності.</p>

	<p>Вивчення навчальної дисципліни передбачає використання різноманітних методів та технік викладання і навчання:</p> <p><i>Пояснювально-ілюстративний метод:</i> лекція у формі розповіді - для пояснення складного теоретичного та (або) великого за обсягом навчального матеріалу.</p> <p><i>Репродуктивний метод:</i> відтворення і повторення способу діяльності за сформованим динамічним стереотипом дій - для засвоєння основних понять.</p> <p><i>Активні методи навчання:</i> послідовна й цілеспрямована постановка перед студентами завдань, розв'язуючи які вони активно засвоюють нові знання.</p> <p><i>Метод проблемного викладу навчального матеріалу:</i> створення проблемних ситуацій, надання допомоги студентам під час аналізу та подальшого спільного розв'язання поставлених завдань.</p> <p><i>Частково-пошуковий (евристичний) метод:</i> залучення студентів до самостійного розв'язання пізнавального завдання. При цьому студенти опановують різні способи пошуку інформації, формують переконаність в істинності нових знань, аналізують достовірність отриманих результатів та можливі помилки та труднощі.</p> <p><i>Наочні методи:</i> ілюстрування, демонстрування, комп'ютерна презентація тощо.</p> <p><i>Робота з навчально-методичною літературою, науковими джерелами і електронними ресурсами</i> (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату).</p> <p>Лекції органічно поєднуються не лише з практичними заняттями, а й із самостійною роботою, яка полягає в самостійному опрацюванні теоретичного матеріалу, підготовці до практичних занять, пошуку необхідної інформації, підборі та огляді літературних джерел за заданою тематикою, виконанні індивідуальних завдань тощо.</p>
Необхідне обладнання	Мультимедійний проектор, ПК з доступом до мережі Інтернет.
Опитування	По завершенню курсу студентам надано анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу.

**Критерії оцінювання
(окремо для кожного
виду навчальної
діяльності)**

Робота на 8 практичних заняттях: 40 балів

Підготовка 1 індивідуального проєкту - 20 балів

Підготовка 1 групового проєкту - 20 балів

МКР - 20 балів

Академічна доброчесність: Очікується, що підготовлені студентами-бакалаврами індивідуальні та групові проєкти будуть продовженням їх практичної роботи і будуть оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування, використання без дозволу інформації з проєктів інших учасників курсу становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Студенти зобов'язані дотримуватися усіх термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених у курсі.

Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані за виконання усіх завдань. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичних занять; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних із навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Питання до заліку

1. Предмет, методи і завдання психології конфлікту. Місце психології конфлікту в системі психологічних дисциплін.
2. Місце конфліктології в системі соціальних дисциплін. Поняття конфлікту.
3. Соціологічні, психологічні та політичні підходи щодо вивчення конфлікту як соціального явища.
4. Конфліктогенна ситуація і конфлікт.
5. Конфлікт як процес. Конфлікт і агресія. Правила фасилітації.
6. Агресія як нанесення шкоди іншому. Аутоагресія в конфлікті.
7. Типологія конфліктів. Конструктивні і деструктивні конфлікти.
8. Мотиваційний конфлікт. Внутрішній конфлікт : причини, протікання, корекція.
9. Природа внутрішнього конфлікту за К.Хорні.
10. Психологічні причини конфліктів. Структура конфлікту.
11. Розвиток конфлікту на рівні емоцій. Карта конфлікту.
12. Конфліктологічна експертиза.
13. Стилi поведінки особистості в конфлікті.
14. Вплив темпераменту на особливості поведінки людини в конфлікті. Процедури примирення.
15. Підходи та моделі розв'язання конфлікту в психології.
16. Основні концепції переговорів. Психологічна підготовка до переговорів.
17. Психологічне забезпечення ходу переговорів. Протистояння емоційному тиску в переговорах.
18. Роль психолога в підготовці і проведенні переговорів. Посередництво у вирішенні конфліктів.
19. Посередницька служба і психологія конфлікту. Процедура посередництва.
20. Вимоги до посередника.
21. Вікові особливості конфліктної поведінки.
22. Корекція конфліктної поведінки. Застосування тренінгів в психокорекції конфліктної поведінки. Конфліктологічна експертиза : проблеми і перспективи.
23. Ігрові способи корекції конфліктів : межі застосування, чинники ефективності.

ДОДАТОК
Схема курсу

Тиж.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)* *лекція, самостійна, дискусія, групова робота)	Література.*** Ресурси в Інтернеті	Завдання, год.	Термін виконання
1.	Тема 1. Конфлікт: загальні та особливі характеристики. Методологія дослідження. Конфліктологія, її об'єкт та предмет. Місце конфліктології у системі соціальних дисциплін. Проблема визначення поняття „конфлікт”. Предмет та об'єкт психології конфлікту. Методологічні принципи психології конфлікту. Спеціальні методи психології конфлікту.	Лекція, 2 год. Практичне заняття, 2 год.	1, 3, 5, 8 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції. 1. Розкрити питання: 2. Психологія конфлікту в системі наукових знань. 3. Зв'язок психології конфлікту з іншими галузями психології. 4. Місце конфліктології в системі соціальних дисциплін.	1 тиждень
2.	Тема 2. Історико-психологічні підходи до вивчення конфлікту Етапи становлення конфліктології. Модель соціального конфлікту К.Маркса. Конфліктний функціоналізм Г.Зіммеля. Діалектична теорія конфлікту Р.Дарендорфа. Конфліктний функціоналізм Л.Козера. Ситуаційний та когнітивістський підходи у психології конфлікту. Теоретичні напрями дослідження конфліктів у ХХ столітті.	Лекція, 2 год. Практичне заняття, 2 год.	1, 5, 7, 9 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції. Розкрити питання: 1. Теорії конфліктів в психології. 2. Проблематика конфлікту в соціології М. Вебера. 3. Конфлікт та девіантна поведінка: Е. Дюргейм.	2 тиждень
3.	Тема 3. Причини, класифікація і функції конфлікту Визначення меж конфлікту. Просторові, часові і внутрішньосистемні межі. Загальні і часткові причини конфлікту. Типи конфліктів за носіями суперечності, мотивацією, статусом учасників.	Лекція, 4 год. Практичне заняття, 4 год.	1, 3, 5, 8 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції. Розкрити питання: 1. Поняття конфлікту у сучасній психології 2. Поняття конфлікту в системі суспільних наук. 3. Соціологічні, психологічні	2-3 тиждень

	Конструктивні функції конфліктів. Дисфункції конфлікту. Складання психологічної характеристики конфлікту.			та політичні підходи щодо вивчення конфлікту як соціального явища.	
4.	Тема 4. Структура конфліктів. Основні фази конфлікту. Латентна фаза конфлікту. Інцидент. Відкриті фази конфлікту. Демонстративна, агресивна та батальна фази конфлікту.	Лекція, 4 год. Практичне заняття, 4 год.	1, 5, 7, 9 Інтернет-ресурси	Сучасні теорії конфліктів. 1. Функціональна теорія конфлікту Г. Зіммеля. 2. Політична соціологія М.Вебера. 3. Теорія еластичного суспільства Л.Козера.	4 тиждень
5.	Тема 5. Динаміка конфлікту. Емоційна динаміка конфлікту. Типи протистояння у конфлікті. Погроза та ультиматум. Форми завершення конфлікту. Етапи реверсії конфлікту.	Лекція, 4 год. Практичне заняття, 4 год.	1, 5, 7, 9 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції. Розкрити питання: 1. Динаміка конфліктів. 2. Особливості процесу регулювання. 3. Різниця між регулюванням та усуненням конфлікту.	5-6 тиждень
6.	Тема 6. Поняття управління конфліктом. Поняття управління конфліктом. Необхідні умови управління конфліктом. Поняття розв'язання та регулювання конфлікту. Особливості процесу регулювання.	Лекція, 4 год. Практичне заняття, 4 год.	1, 4, 6, 7, 9 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції. Розкрити питання: 1. Діагностика конфліктних ситуацій 2. Діагностика у ході розв'язання конфлікту. 3. Стили розв'язання конфлікту.	6-7 тиждень
7.	Тема 7. Технології врегулювання та розв'язання конфлікту. Різниця між регулюванням та усуненням конфлікту. Діагностика у ході розв'язання конфлікту. Стили розв'язання конфлікту. Технології врегулювання конфлікту. Технології консенсусу і компромісу.	Лекція, 4 год. Практичне заняття, 4 год.	1, 5, 7, 9 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції. Розкрити питання: 1. Засоби врегулювання конфлікту 2. Технології врегулювання конфлікту. 3. Стили розв'язання конфлікту	8 тиждень
8.	Тема 8. Психологічні основи розв'язання міжособистісних конфліктів. Концептуальні підходи до розгляду міжособистісних конфліктів. Мотиваційний,	Лекція, 4 год. Практичне заняття, 4 год.	1, 3, 5, 8 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції. Розкрити питання: 1. Міжособистісні конфлікти. 2. Управління ситуаціями у	9-10 тиждень

	когнітивний та діяльнісний підходи. Структурні методи вирішення міжособистісного конфлікту. Координаційні та інтеграційні механізми. Управління ситуаціями у міжособистісних конфліктах. Психологічна допомога конфліктуючим. Алгоритм дії керівника при вирішенні міжособистісного конфлікту.			міжособистісних конфліктах. 3. Психологічна допомога конфліктуючим.	
9.	Тема 9. Переговорний процес у вирішенні конфлікту. Посередництво у конфліктах Особливості переговорів як способу врегулювання конфліктів. Етапи переговорного процесу. Основні стратегії ведення переговорів. Особливі випадки ведення переговорів: переговори на різних рівнях, багатосторонні переговори, переговори в умовах нерівності сил. Форми участі третьої сторони у переговорному процесі. Формальні та неформальні посередники. переваги технології посередництва. Прийоми посередництва. Моделі поведінки посередника.	Лекція, 4 год. Практичне заняття, 4 год.	1, 5, 7, 9 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції. Розкрити питання: 1. Роль керівника у міжособистісних конфліктах. 2. Алгоритм дії керівника при вирішенні міжособистісного конфлікту. 3. Психологічні особливості конфлікту "особистість-колектив".	10-11 тиждень
10.	Тема 10. Профілактика конфліктів Складові профілактики міжособистісних конфліктів. Критика та її роль у міжособистісних відносинах. Мистецтво проведенні бесід. Правило компліменту. Правила поведінки керівника у конфліктних ситуаціях.	Лекція, 2 год. Практичне заняття, 2 год.	1, 3, 5, 8 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції. Розкрити питання: 1. Організація переговорів у конфліктах 2. Особливі випадки ведення переговорів: переговори на різних рівнях, багатосторонні переговори, переговори в умовах нерівності сил. 3. Форми участі третьої сторони у переговорному процесі.	12 тиждень

11.	Тема 11. Психологічні конфлікти в організаціях. Причини конфліктів в організаціях. Конструктивні та деструктивні причини. Класифікація конфліктів в організаціях	Лекція, 4 год. Практичне заняття, 4 год.	1, 5, 7, 9 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції. Розкрити питання:	12-13 тиждень
12.	Тема 12. Функціональні та дисфункціональні наслідки конфліктів в організаціях. Особистісні чинники конфліктів в організаціях. Управлінсько-комунікативна некомпетентність керівника. Поняття "важкого" керівника.	Лекція, 4 год. Практичне заняття, 4 год.	1, 4, 6, 7, 9 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції. Розкрити питання: 1. Кризові ситуації та їх вирішення. 2. Основні проблеми пов'язані з регулюванням кризових ситуацій. 3. Процес переговорів в умовах конфлікту. 4. Два підходи до переговорів: традиційні та принципіві.	14 тиждень
13.	Тема 13. Політичні конфлікти. Конфлікти на релігійному та міжконфесійному ґрунті Сутність і поняття політичного конфлікту. Предмет і об'єкт політичного конфлікту. Об'єктивна і суб'єктивна сторона конфлікту. Типологія політичних конфліктів. Специфіка політичних конфліктів. Динаміка політичних конфліктів. Політичні переговори. Сутність релігійного конфлікту. Типологічні характеристики, їх зв'язок з національно-етнічними характеристиками. Політичний, ідеологічний та психологічний аспект релігійних конфліктів. Причини та умови виникнення релігійного конфлікту. Динаміка релігійного конфлікту. Шляхи закінчення і розв'язання релігійних конфліктів.	Лекція, 2 год. Практичне заняття, 2 год.	1, 5, 7, 9 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції. Розкрити питання: 1. Політичні конфлікти 2. Політичне лідерство. 3. Мотивації дій політичних лідерів в конфлікті. 4. Конфлікт і влада: трансформація політичних інститутів.	15 тиждень

14.	<p>Тема 14. Конфлікти у соціально-педагогічному процесі. Конфлікти між дітьми раннього та дошкільного віку. Поняття вікової кризи. Причини конфліктів у дошкільному віці. Фактори порушення міжособистісних взаємин у початковій школі. Конфлікти між школярами. Педагогічний конфлікт на різних вікових етапах. Умови розв'язання педагогічних конфліктів.</p>	<p>Лекція, 4 год. Практичне заняття, 4 год.</p>	<p>1, 5, 7, 9 Інтернет-ресурси</p>	<p>Опрацювати матеріали лекції. Розкрити питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Конфлікти в навчальному процесі. 2. Безпосередні та структурні фактори виникнення конфліктів у начальних закладах. 3. Вплив ірраціональних факторів на педагогічні конфлікти. 4. Конфлікти у навчальному процесі ВНЗ. 	<p>16 тиждень</p>
15.	Залік	Залік			16 тиждень
	РАЗОМ годин	32 годин			